

IGBA MMANWU, OTU N'IME OMENALA IGBO: UGWU NA NSOPURU, ODIDA NA OLILEANYA YA

Blessing C. Onwubie & Anumudu Maria

Department Of Linguistics and Nigerian Languages
Alvan Ikoku Federal College of Education, Owerri.

&

Ayozie Chioma Rosemary

Directorate of General Studies
Federal University of Technology Owerri

ABSTRACT

The study sets out to examine the displaying of masquerades. The writers started with an introductory aspect and clarification of the concepts. The condemnation of masquerade displaying in Igbo land by religious sects as a result of the secret things they do before the displaying of the masquerade have caused a setback in this Igbo cultural practice. Hence, the purpose of this paper which is based on cultural practice is to examine the past and present practices, and to condemn those that are worthy of display as a result of the evil and secret acts involved in it, and to encourage the present day generation to be part of this cultural practices. The method approached in this write-up is descriptive survey design with the review of related literature. Recommendations were made to ameliorate the problems which include resustaining the masquerade practices, x-raying their usefulness to the entire Igbo society and world at large. It concluded by suggesting the ways of solving the problem and the way forward.

Okwu Mmalite

Ndi Igbo bu otu n'ime agburu ato bukarichara n'ala Naijiria. E nweela otutu akuko gbasara otu ndi Igbo si malite mana e nwebeghi ezigbo nkwekorita banyere akuko ndi a. Ma site n'ihe ndi a choputara n'Igbo-ukwu nke bu njirimara ndi Igbo gosiri na ndi Igbo anoola ihe di ka puku afo ise gara aga. Ha bu ndi maara onwe ha, ndi na-agba mbo na ndi gbasiri ike. A nahu ha na mba di iche iche, ha na-asukwa otu udi asusu, otu ihe jikoro ha onu bu omenala ha.

Anozie (2003:106) kwara "omenala di ka uzọ di iche iche ndi mmadu si ebi ndu, emume ha, ihe ha na-eri, iyi akwa na ikele ekele. Agburu obula enweghi omenala nwuru anwu n'onwe ya, ihe gbasara obibi ndu di mkpa na ndu mmadu bu otu n'ime ihe na-egosiputa omenala. Nke a mere mmadu jiri puo iche n'ebe ihe ndi ozọ Chukwu kere eke di. Omenala Igbo bu ihe ndi ahụ e jiri mara ndi Igbo na-eme di ka ilu nwaanyi, ile omugwo, echichi di iche iche, igba mmanwu, ekike, igba mgba, ihe oriri ha dgz. Omenala putakwa ihè n'ihe ndi a, ochichi, okpukperechi, akpamaaku na ewumewu nke igba mmanwu bu otu n'ime ya.

Ekwealor (2010:29) kwara "omenala di ka otu ndi si ebi ndu ha. O bu omenala ndi ka e ji amata ha. O bu nke a mere na o di nnukwu mkpa na ndi obula ga na-ehekwa omenala ha". Ogbalu (1981) n'ime Ekwealor (2010:29) kwara omenala di ka "Ihe anyi na-eme otu anyi si adi ndu, ihe anyi na-eri na ihe anyi na-etinye n'ahu na otu anyi si eji ejiji, ihe e jiri mara anyi di ka mba, abu anyi na-abu, egwu anyi na-ete, omume na agwa anyi na-akpa.

Ebe a maara nwoke Igbo ọbụla weere omenala na ọdinala dị ka ihe dị oke mkpa na ife ofufe, igba mmanwu bu otu n'ime omenala nke Igbo di adi n'oge gbo, nke otutu mba di iche iche n'ala Igbo na-agba ya di ka uzọ ndi ọbula si eme nke ha. Di ka Uto-Ezeajugh (2009:48) siri kowaa, "mmanwu bu omenala jikotara usoro ochichi na okpukperechi odinala ndi Afrika". O gbakwunyere si na iji uri, abu, ukwe, igba, egwu, iti igba na akuko n'egwu, akuko ifo, nkowa ntala/aguguala, mburu, asinilu, enyouchi, ihe mgbama, na ihe ndi ozọ ka ha ji egosiputa obibindu, mmekoritana ndu ha. Ikpu ekpo juputara n'ihe mebere mmekorita na mmasi ha nwere n'igba mmanwu. Di ka Achebe (1958) siri kwuo:

E wepughị ala ndi di ndu n'ebe ndi ichie maobu ndi nna nna ha di. Na a na-enwe opupu na mbata n'etiti ha okachasi n'oge mmemme.

Nke a na-egosi na a na-enwe mmekorita n'etiti ndi di ndu na ndi nwuru anwu n'ihu na ndi Igbo kwenyere na mmanwu bu mmuo siri n'ala ndi mmuo bia ihu ndi ha di ndu. Mmanwu di ka nkwenye ndi Igbo abughi mmadu kama o bu mmuo ndi nwuru anwu nke ndi Igbo si n'uzo puru iche akpopta mgbe ha chorọ ha, maka nchekwa na nlekota. Mmekorita ha na mmadu na-eweta udo n'obodo ma nye ndi mehiere maobu ndi mebiri iwu obodo nataramahuhu.

Mmalite Igba Mmanwu

O bu eziokwu na obodo ọbula nwere uzọ ha na ndi mmuo si enwe mmekorita site n'ikpuru ihe di ka ekpo, n'ihu ha. Iji gosi otu ndi mmuo nwuru anwu na-adi. A bia n'ihe gbasara mmalite mmanwu, nke anyi ga-eleba anya bu mmalite nke Owu. Mmalite Owu (History of Owu Festival) Di ka Nwaneri (1999:27) kowara ndi Igbo kwenyere na ndi mmuo bu uzọ hu otu nwaanyi, ujo wee tuo ya, o wee kpo di ya. Ndi mmuo wee mee ka di ya nabata ha. Ha wee gbaa ogbugbandu gosikwa ya ihe nzuzo niile di n'ime Owu. Nwoke ahụ wee gbagharịa n'ime obodo kororo ha ihe gbasara Owu na Okorosha. Ndi nke nabatara ya ka e mere ka ha gbaa ogbugbandu. Ha wee kpo otu ha ahụ otu Owu. Otutu mba di iche iche n'ala Igbo nabatara ya di ka uzọ ha na nnanna ha nwuru anwu si enwe mmekorita. E nwere mmanwu a na-ekpu di iche iche nke obodo ọbula nwere aha ha na-akpo nke ha.

Udi Mmanwu di Iche Iche

Mmanwu di iche iche n'otu ha di iche iche na-eso na mmemme ndi a. Ufodu n'ime mmanwu ndi a na-ewere onodu nnunu na anumanu ndi di ntakiri di ka okuko, inyinya, agwo, aguiyi, dgz. Ufodu bu ndi na-anochite anya ihe mara mma n'obodo, ndi nwere otutu odinala di ka umuagboghọ ndi di gara gara na ndi okoro joro njo ma ndi okenye na-ehuda ehuda aga ije. E nwere mmanwu ndi di ka: Okorosha, Owu, Okonko, Ekpo, Agaba, Agboghọ mmuo, Akuezuozo, Enyi, Okacha, Ulaga, Nne ugo, Enyi mmiri, Anyinya ka agu mma, Akakpo mmuo, Ajibusu, Ijele, Agbadike, Atuma dgz

Udiri edemede usoro e si mee nchocha ederede a nabatara ngaghari ajuju onu na ile ihe onyonyo (video) site n'aka ndi na-agba ya. Odee weputara ufodu ajuju ederede nke ga enyere ya aka iga n'ihu n'ide ederede a maobu nweta osisa n'aka ndi a juru ajuju maka ya. Ajuju ndi a gunyere:

- Nkwa banyere Mmanwu Umuofo
- Mgbe e ji agba ya
- Ndi na-agba ya
- Usoro a na eso mgbe a na-agba ya

- Uru dị n'igba mmanwu Ụmuofo
- Ihe oghom dị n'igba mmanwu n'Ụmuofo dgz.

Site n'ime ihe nhorọ tumbom tumbom ndi e jiri nweta ihe ndi a gunyere:

- Ndi nwoke di afo iri abuo rue afo iri ato na ise.
- Ndi nwaanyi di afo iri abuo rue iri ato na ise.
- Ndi nne na nna di afo iri ano gawa.

Nkwa banyere Mmanwu Ụmuofo

Owu ma o bu Okorosha bu otu omenala ndi Ụmuofo ji agu agugu. Ndi Ụmuofo sitere na obodo Awo-Omamma bia biri n'ebe ha bi taa. Ndi Awo-Omamma na-agba Owu na Okorosha, ya mere igba Owu na Okorosha bidoro n'Ụmuofo di ka mgbe Ụmuofo jiri bido diwa. Di ka Nze Okachanna Azarama siri kwuo, o dighi ihe di iche n'akuko Owu na Okorosha na akuko Ụmuofo.

A na-agba Owu na Okorosha n'onwa nke asato. A na-ebu uzo gba Owu n'onwa nke isii, izu uka abuo gacha, e bido gbawa Okorosha. Tupu ebido gbawa Okorosha, a ga-ebuzo kpoturu onyeisi Owu bu "Ogbulue" bukwany onye na-elekota "Arishi echere". Ya na ndi ji aka oke na Owu na Okorosha ga-enwecha nzuko tupu a malite gbawa Owu na Okorosha. Ada onye isi Owu ahụ bukwaa "Ada e chere" ga-esokwa na nzuko ahụ. Di ka Nze osimiri siri kwuo, nke a bu uzo umunwaanyi si esonye n'atumatu igba Owu na Okorosha.

A na-agbakari Owu na Okorosa mgbe e tinyechara ihe n'ubi, na-ezu ike oru, ma na echekwa ibido owuwe ihe ubi. Ndi mmadu anaghi agazi oru, ya mere e ji emume igba Owu na Okorosha eme ezuruike n'ulo. Onye hu Okorosha ka o na-eti na-agafe, otuwe ya aha di iche iche ma kpobata ya n'ulo ya. Ihe ndi a na-akpa obioma ma na-enyekwa anuri di ka Nze Adizue Ugonna siri kowa ya. Nke ozo, a na-eji ya agu afo, mgbe obulo a gbachara Okorosha e bido emume iri ji ohuru. Emume Okorosha bu nnukwu ihe n'obodo Ụmuofo. Mgbe obula a na-eme ya, ndi agbata obi ndi Ụmuofo na ejuputa wee soro na-enwe obi ufo. O juputara n'oriri na onunu. O dighi udiri Okorosha ji akwa di iche iche dara oke onu a na-agaghi ahụ n'obodo Ụmuofo.

A na-agbakwa Okorosha mgbe obula oke mmadu nwuru n'obodo Ụmuofo. Nke a na-egosi nkwanye ugwu na ezi nsopuru. Ozokwa, mgbe obula oke obia biara n'obodo Ụmuofo, a na-eji Okorosha nabata ya. Mgbe a na-echi Eze, na echiche ndi ozo zuru obodo onu, a ga-agbakwa Okorosha na Owu. Ndi na agbakari Owu na Okorosha bu umunwoke, ndi bara n'Owu na Okorosha (initiation) nwaakorobia n'emeghi emume iba na Owu na Okorosha bu (ofeke). A ga-apia ya utali, ma mekwa ya ihe ihere (humiliation). Site n'ime ihere a na-eme ndi mmadu, o na-ebutekari esemaokwu. Mgbe ufofu a kpo ndi uwe ojii na ndi ulo ikpe. Ihe obi anuri aburuzie ihe obi ojoo. Nke ozo, umukorobia na eji ya achu ubo, site n'ipia ndi iro ha ihe, ma ndi nwoke ma ndi nwaanyi.

E nwere mmanwu ndi na-agba n'ehihie, nwee ndi na-agba na-abali. Di ka Ubesie (1987:98-99) siri kowa ya; ndi nke na-agba n'ehihie gunyere ndi a: Ogba egwu nke ichu oso, nke igu egwu, nke obodo ji akpa nganga, nna mmonwu na okpe udo n'etiti mmanwu na ibe ya. Chi jie ha alakpuo. Mmanwu nke abali di ka o sikwa kowaa gunyere ndi a; Ogbaagu, Achukwu na Omenikoro. Ha na-aputa naani n'abali, o bughu onye obula na-ahu mmanwu abali anya. Mmanwu abali abughi mmanwu umuaka o bu ndi isi ha akara aka na-ahu mmonwu abali anya.

Iti mmanwụ bụ otu n'ime ihe ndị Igbo ejighị egwuri egwu na mmemme obula ha na-eme maka na o na-enye ha obiuto. Mmanwụ di ka Ofomata (2012:498) kowrara "mmuo ndi nna nna anyi ha nwuru anwu n'oge tere aka nke ha nwere ike ikpofuta mgbe ha chorof". Ebe ndi Igbo kwetawaranu na mmanwụ si aputa bu nonu agbusi n'ihu na o bu n'ime ala ka mmanwụ na-ebi. O bu nke a kpatara ha ji asi na mmanwụ bi n'ime ala mana aja anaghi emetu ha n'isi.

Ubesie (1987:98) kowara mmanwụ di ka "mmuo nna nna anyi ha nwuru anwu, ndi na-abia ka ha na mmadu na-emeke ihe n'ime gbasara oriri na egwuregwu di n'obodo". N'ihu nke a, ugwu a na-akwanyere mmanwụ na-adi ka nke mmadu nwere ike ikwanyere ndi nwuru anwu ma o buru na ha aputa n'ime. Nke a mere e ji agbara mmanwụ oso maka na o kwesiri na mmadu ga na-atu ndi mmuo egwu, o bu ya kpatara ndi na-agba ya na-ekpu ihe iyi egwu n'ihu ha iji gosi na o bu etu ndi mmanwụ na-adi. Ihe mere imi ha ji eto ogologo bu mgbe mmuo ndi a nwuru e tinyere ha n'ili na-azo ha ukwu wee zopia imi ha o wee too ogologo, ihu ha adi mbara, okwu ha na-ekwu bu n'ime nke a naghị anutacha ihe ha na-ekwu. Udiri efe na akpukpo anu ha na-eyi agba mmanwụ na-egosi etu ike na ebube ha di. Ekwealor (2010:169) kowara "ndi Igbo kwenyere na mmanwụ bu mmuo ndi nke ha nwuru anwu bu ndi na-aputa n'eluwa ka ha na ndi nke di ndu nwee mmekorita". Na nkwenye ndi Igbo, mmanwụ bu ndi nwuru anwu na-aputa ka ha na ndi di ndu nwee mmekorita.

Nzeako (1979:179) huru mmanwụ ka ihe nwere ugwu na nsopuru puruiche, na otu nke mmadu olenaole nwere ike ijikota onu tie mmanwụ. Nke a mere o jiri na otu mmanwụ, bukwa otu nzuzo n'obodo niile. Ndi na-abaghi n'otu ahụ adighi esonye otu mmanwụ olu. Mmadu anaghi aba otu obula mgbe o sorof ya, kama o ga-arifo ndi otu mmanwụ n'ogbe ma o bu n'obodo ha, ka ha nabata ya n'otu mmanwụ ha. A ga-akowakwara ya ihe ndi o ga-eme iji bata na ya bu otu.

Ifemesia (1980:80-81) hutara na otu mmanwụ ndi Igbo bu otu na-enye aka ihu na mmekorita ndi Igbo na omenala ha guzosiri ike site n'ichekwa oke ruru ha, ezi omume ha ma na-akpakwa ndi mmadu obi onuri. E jikwa ya azulite umuaka nandi okenye. Nke ka nke na o na-e nwete idi n'otu n'etiti umunna". Mmanwụ bu ihe na-eme ka obodo na-ekpo oku. O na-eme mmemme obula di elu. Mmanwụ na-aputakarị n'oge a na-eme mmemme obodo. A na-eti mmanwụ oge a na-akwa ozu, oge a na-eme arusi, oge a na-agba ekeresimesi na ista. Egwu ha na-agu, ejiji ha na-eji, egwu ha na-agba na-ewetara ndi nkiri obi anuri.

Enekwe (1987:70) choputara na ihu mmanwụ ndi Igbo (mgbe ufodu a kpoof ya mmonwu, odo, omabe, ekpe dgz n'ihu na e nwere otutu mmanwụ) bu mmuo nna nna anyi ha loro uwa, ndi ka nwere mmasi n'ime omume gbasara egwumegwu di n'obodo. Mmanwụ nwere ikikere n'ebe ndu na onwu no. Ha nwekwara ikikere ime mkpebi, ikpe ikpe, ibanye ebe obula mee ihe obula ha chorof ime. Ihe kpatara nke a bu na otu mmanwụ bu otu juputara n'ime omimi nakwa okwukwe ndi mmadu nwere n'ebe mmanwụ no. Ha na-echekwa ihe nzuzo ha na-eme, o naghị aputa ihie. Naani ndi no n'ime otu a na-amata ebumnuche ha. Ndi na-abughi ndi otu ha na-anof n'ujof, uche ha bu n'ufodu na-eji na otu ha no were emesi onye ha na ha adighi na mma ike maka agaghi ekpe ikpe ha ekpe.

Aguh (1992:87) kwuru na mmanwụ bu mmuo nna nna anyi ha nwuru anwu, ndi na-esi nonu anwunta aputa bia mezuo ozi ha kworof puta ma laghachikwa azu n'ala mmuo site n'otu uzof ha si putu. Site n'ugwu na nsopuru ndi Igbo nwere n'ebe mmanwụ no mere ka o baa uru. A na-eji mmanwụ were ekpezi esemokwu di n'etiti mmadu na ibe ya. A na-eji ya agbata ugwo e ji n'obodo. Ha na-eme ka udo di n'obodo. Ebe e nwere ndorondorof ala, a na-edunye mmanwụ ka o gaa kpezire ha ma choputa onye ruru ala. A na-ejikwa ya ebelata ihe ojof n'obodo. N'ezie, mmanwụ bu otu nzuzo n'ala Igbo. O bughi onye obula na-aba ya. O bu

soṣoṣo ụmụ nwoke bụ ndị tozuru ihe e ji nwoke eme na-aba n'otu mmanwụ. N'ihina na ọ bụ ihe nzuzo anaghị anabata onye na-anoghị ya ka ọ bịa ha nso. Nke a mere na a na-akpọ nwoke n'amaghị maka mmanwụ n'ala Igbo Ogbodu. A na ewekwa Ogbodu otu ahụ e si ewe nwaanyi n'ebe mmanwụ nọ. Ihe gbasara otu nzuzo dī na mmanwụ abughị ihe odee choro ide kama ọ ga-eleba anya n'uru na oghom dī n'igba mmanwụ.

Uru Mmanwụ na-aba

Mmanwụ bara nnukwu uru n'ala Igbo. Uru ndi a gunyere;

- Mmonwụ na-enye aka ehekwa iwu na omenala Igbo
- Mmanwụ na-enye aka akwusi ihe ojoo ma ọ bụ ndi na-eme ihe ojoo, ma nyekwa ha ntaramahuhu diiri ha.
- Mmanwụ ka ndi Igbo ji emesi onye isike ike
- O bụ mmanwụ ka e ji eri ndi nupuru isi n'iwu obodo nha
- E ji mmanwụ akwusi nwaanyi ojoo siri di na umu ya nri n'oge ndeeri.
- O bukwa mmanwụ ka e ji akwusi ndi na-emebi mmiri obodo, ndi na-anyunye ya nsi.
- E ji mmanwụ na-akwa ozu onye nwere agba n'obodo iji kwanyere ya ugwu
- Mgbe obodo na-eme nnukwu nzuko siri ike nwere ike ibute oke mkpotu, ọ bụ mmanwụ ga-enye aka ime ka ebe nille daa juu
- E ji mmanwụ eri ndi na-abiaghi oru obodo iwu
- O bụ mmanwụ na utari ka e ji echi nwata obula na-eme isi ike onu n'ala, n'ihina nke a nwata obula na-ejisi ike na-erubere nne na nna ya isi ka ndi mmuo ghara igbu ya oge a na-agba mmanwụ.
- O bụ mmanwụ ka e ji eme ka nwata na-ebe akwa mechie onu
- Ha anaghi apia ndi okenye nwaanyi na nwaanyi di ime ihe

Oge e ji Agba Mmanwụ

- A na-agba mmanwụ mgbe a na-eri ji ohuru iji kpa ndi obodo obioma ma norie oge
- A na-agba ya iji kwaa ozu onye nwere agba n'obodo ma ọ bụ ozu nwaakorobia, ka ọ dī ka mmadu nwuru
- A na-agba mmanwụ n'oge onwa Disemba
- A na-agbakwa ya mgbe obodo nwere nnukwu obia dī ka ndi Goomenti, ndi nleta obodo, dgz.
- Mgbe onye otu mmanwụ nwuru, e ji mmanwụ akwa ya.

Mmanwụ na-aputa mgbe obodo na-eme emume dī aña dī ka na mmemme obodo ha, nke a ga-agba n'ebe dī iche iche dī ka obodo siri hazie ya ma ọ bụ tuptu alo. Nke a mere Uto-Ezeajugh jiri si:

N'oge emume dī ka mmemme odinala ndi obodo ma ọ bụ nke ncheta ndi nna nna ha nwurula anwu, mmanwụ sitere n'ogbe na onumara dī iche iche na-aputa n'ogboama egwuregwu, n'ahia, n'uloakwuko, n'ogbakoro na ebe obula dī obodara nke oma nwere ike iba ndi nlereanya.

Oghom dī n'Igba Mmanwụ

Ndi otu mmanwụ nwere otutu agwa ojoo ha na-akpa. Agwa ojo ndi a gunyere;

- Ha na-ezu ewu na okuko ndi mmadu n'abali mgbe ha na-agba mmanwụ
- Ndi mmadu na-ebi n'ujọ tumadi umu nwaanyi na umuagboghọ n'oge a na-agba mmanwụ

- Ha na-edebe ụfọdụ iwu na-adighi mma iji kwanyere mmanwu ha ugwu na nsopuru.
- Ha na-eji mmanwu ha acho okwu di iche iche di ka ikpari ndi okenye, ipia umuagboghohi ihe maka na ha juru ime ha enyi.
- Mmanwu na-abata n'ulo mmadu were ihe masiri ya, o nweghi onye ga-ekwu okwu maka na o bu mmuo.
- A naghị akporo mmanwu ikpe ma o buru ma o mee ihe ojojo maka na mmadu na mmanwu anaghị ekpe ikpe.
- A na-eji ya efe arusi
- Ufodu mgbe ndi na-agba ya, o na-ebutere ha nsogbu nke ime mmuo, ma o bu ha akpawa agwa ka ndi mmuo.
- Ndi na-agba ya ju igba mmanwu, ufodu mgbe mmanwu na-enye ha nsogbu ka ha bia fewe ha.
- Ufodu ndi na-agba ya na-eji ya etufu oru bekee ma o bu ahia ha na-azu
- Ha na-eji ya abo abo iji megide ndi ha na ha na-adighi mma n'oge a na-agba mmanwu.
- Ha na-eji ya emegide ekpemekpe ndi uka n'ihia na umunwaanyi na umuagboghohi agaghị abia uka mgbede di ka oge omumu ukwe ha bu kwaya (choir) ihe omumu akwukwo nsọ, otu umu Mary, ekpere abali dgz. nke na-ebute ndoghachi azu.
- Ha na etinye ogwu na utari ha, mere onye a piara ya na-enwe ihe mmeru ahụ, na-ebute oria ufodu mgbe oria-ahụ na-egbu ha.
- Ozo ka ibe ya bu na ndi nwaanyi na ndi nwoke na-agbaghi mmanwu ma o bu noro n'otu mmanwu, ndi no n'otu mmanwu agaghị ekwe ha gaa ebe ha choro iga. Ndi ahụ ga-agba ha mmanya ma o bughị otu ahụ, mmanwu ga-ala ha n'iyi ma o bu nye ha ihe mmeru ahụ.
- Ufodu mgbe, ndi na-agba mmanwu gbachaa ihu ha di ka ihu ekpo ahụ, o gaghị adikwa ka ihu mmadu ozo.
- O na-abu onye choro iputa na mmanwu ma o bu ibula mmanwu ebe e siri bute ya, ma o mezughị iwu di na ya, mmanwu ahụ ga-egbu onye ahụ ma o bu ndi ahụ.
- Ufodu mmanwu na-abu tupu ha ekwe ka e dulaa ha, ga-ewere obi umuokorobia ndi gbara ya ma o bu ndi ikwu na ibe ha.

Nsogbu na Odida Igba Mmanwu

Site n'obibia ndi ochi na uka ekpemekpe nke Kristi, ndi mmadu wepuru obi n'igba mmanwu. N'uche ha, ha si na o bu uzọ ndi mmadu iji efe arusi, kariya ife Chukwu okike. Ndi na-agba ya na-eji ohere ahụ emesi ndi iro ha na ndi na-esoghi n'otu mmanwu di ka umunwaanyi ike. Ufodu mgbe, o na-abu mgbe a gbachara mmanwu a ga-enweriri ihe odachi di iche iche di ka igbu mmadu, imebi akunauba ndi mmadu, ikwusi ndi na-aga uka tutu rue mgbe a gbachaa mmanwu. Ndi obia bi n'obodo ahụ na-ala obodo ha n'oge a na-agba ya ka a ghara imesi ha ike. Nke a na-ebute ndoghachi azu n'akparamaaku na mmepe obodo. Ozo di ka ibe ya bu na umunwaanyi ndi a machibidoro ibanye n'otu mmanwu nwere ike itinye atumatu di mma game ka oganiihu di n'obodo enweghi ike ime nke a. Nke a ebutela otutu ndoghachi azu n'ihia na a maara umunwaanyi di ka ide ji ezinaulo. Nke a mere e ji asi na "onye zuru nwaanyi, zuru mba".

Ozo bu na ufodu ndi isi agbamurumanwu obodo anwuchaala. Umu ha enweghi ike ibu ndi isi mmanwu. Nke butere odida igba mmanwu. Ozokwa bu na ufodu umuokorobia na-aga ezuru ihu mmanwu obodo resi ndi ochi nke mere mgbe a ga-agba mmanwu a chowa ihu mmanwu ndi ahụ acho. Ebe Igba mmanwu bu ihe mmefu ego, ndi mmadu anaghị ekwe ewete ego n'ihia na ha na-eche na o bu ife arusi. Otutu ndi mmadu anaghị alota ulo ibia lee otu e si agba mmanwu.

Ufodu ihe nzuzo di n'ime Igba mmanwu: Ihe ndi a na-eme tutu agbawa mmanwu na-eme ka ndi guru akwukwo na ndi uka na agbaara Igba mmanwu oso. Ihe ndi a bu isi sekpu nti mere Igba mmanwu jiri laa azu n'ala Igbo.

Kedu ihe a ga-eme jiri Weghachi Onodu, Ugwu na Nsoपुरu Mmanwu n'ala Igbo

- Ka e wepu agwa ojoo rere ure a na-ahuta di n'ime mmanwu.
- Ka e wepu ihe nzuzo di na ya ma nabata ya di ka ohanaze na nke onye obula
- Ka ndi uka nabata ya mgbe obula ha na-eme emume n'uka ha di ka oge owuwe ihe ubi, (Harvest) ubochi emume ncheta mgbe e bidoro uka ha.
- Ka mmadu niile nabata ma kwadoo Igba mmanwu ma wepu ihe ojoo niile di n'ime ya.
- Ka a gaa n'ihu na-eji ya egosiputa ezi omume na ajo omume. Nke a ga-eme ka e too ezi omume ma kato ajo omume.
- Ka e were ya kato ndi kpara agwa ojoo site n'ijije ihe ojoo ha mere n'ogbo ma o bu oha obodo. Nke a ga-eme ka ime ihe ojoo laa.
- Ka ndi Goomenti kwalite ma nye obodo obula ohere Igba mmanwu nke ga-aputa n'ononyo (television)
- Ka ndi goomenti weputakwa ohere asomapi maka Igba mmanwu nke ha ga-anu n'isi ka o nwee ugwu na ebube, obodo obula a choputara ji ogwu agba nke ha, ka achupu ha n'iso mpi di ka e mere n'obodo India bu ndi jiri ogwu gbaa boolu ukwu ewepu ha n'asomampi boolu ukwu.
- Ka ndi na-agba ya were egwu Chineke na-agba ya. O ga-eme ka onye obula nabata ya ma soro n'emume Igba mmanwu bu nke ga-eweta obiuto, udo, ihunanya na idi n'otu nye mba niile di n'ala Igbo. Ndi ichie ndi hapuru anyi omenala a ga-enwekwa obiuto na ihe adiwo mma.

Nchikota na Mmechi

Di ka a hutara n'ederede a, "Igba mmanwu bu otu n'ime ihe e jiri mara ndi Igbo okacha obodo Umufofu di na Steeti Imo. Otutu uru ka o bara na ndu ndi Igbo n'agbanyeghi na ufodu ndi mmadu na-ahuta ya di ka otu nzuzo. E ji mmanwu egosiputa ihe obiuto n'ala Igbo, jiri ya akato ma o bu na-ejije ihe ojoo maka odimma ndi mmadu. Isiokwu ya wee buru ka a kwadoo Igba mmanwu ma wepu iwu ndi ahụ megidere ndi obula ibanye n'otu a, ka ndi uka na umunwanyị nwee ike isoro n'Igba mmanwu. Nke a ga-enye aka weta udo na idinotu n'etiti ndi Igbo bu ndi na-agba mmanwu di iche iche e jiri mara agburu Igbo.

EDENSIBIA

- Aguh, O.C.N. (1992). *Igbo Customs and Institution*. Akoka: Atuenyi communications.
- Anozie, C.C. (2003). *Igbo Kwenụ (Akụkọ na omenaala ndị Igbo)*. Enugu: Computer Edge publishers.
- Ekwealor, C.C. (2010). *Omenaala na Ewumewu ndị Igbo*. Onitsha: Africana First Publishers Plc.
- Enekwe, O. (1987). *Igbo Masks: The Oneness of Ritual and Theatre*. Lagos: Nigeria Magazine.
- Ifemesia, C. (1980). *Traditional Humane Living among the Igbo*. Enugu: Fourth Dimension Publications.
- Nzeako, j.U.T. (1979). *Omenala Ndị Igbo*. Longman Nigeria Limited.
- Ofomata, C.E. (2007). *Ndezu Utoasusu Igbo*. Enugu: Format Publishers.
- Ogbalu, F.C. (1981). *Ndu Ndị Igbo*. Onitsha: University Publishing Company.
- Okodo, I. (2009). *The Igbo Masquerade As A Disciplinarian. Reacting a African Thought and Culture*. Edited by Agbamelu.
- Ubesie, T. (1987). *Odinala ndị Igbo*. Ibadan: Oxford University press.
- Uto-Ezeajugh, T. (2009). *Beyond Norms and Taboos: The Reality of Female Participation in Mask Performance In South-east Nigeria in Mmụọ Apụọ*.
- “Marching Forward”, *Women’s Work Magazine* Vol. 8, 1999. Owerri: Samag Stars Nigeria Printers.